

Memorie van toelichting Wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 ten behoeve van de herindelingsverkiezingen in 2021

ALGEMEEN DEEL

1. Achtergrond en noodzaak van het wetsvoorstel

De Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 (hierna: Twv) is op 7 november 2020 in werking getreden met het oog op verkiezingen in verband met een gemeentelijke herindeling in enkele gemeenten op 18 november 2020 en de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021.¹ Aanvullend is op 30 januari 2021 ten behoeve van de verkiezing van de Tweede Kamer in maart 2021 een wijziging van de Twv in werking getreden.² De Twv biedt de grondslag voor het nemen van maatregelen die het houden van veilige verkiezingen mogelijk maken gedurende de coronapandemie, zoals het hanteren van maatregelen met betrekking tot hygiëne en persoonlijke beschermingsmiddelen in stemlokalen en maatregelen met betrekking tot de wijze van stemmen met het oog op de spreiding van kiezers. De Twv zou in beginsel vervallen per 1 juli 2021³, maar regelt in artikel 30, tweede lid, dat een verlenging mogelijk is van steeds ten hoogste zes maanden na het tijdstip ligt waarop de wet zou vervallen. In Nederland laten de huidige ontwikkelingen en het doorlopende vaccinatieprogramma ruimte om de maatregelen ter bestrijding van de coronapandemie te versoepelen van een stelsel van "gesloten, tenzij" naar "open, tenzij". Het blijft echter onzeker tot welk moment (aanvullende) basismaatregelen nodig zullen blijven. De prognoses op de langere termijn zijn onzeker en zullen regelmatig moeten worden geactualiseerd.⁴ Als de regering de Twv niet zou verlengen, zou er vanaf 1 juli 2021 geen wettelijke basis meer bestaan voor maatregelen om verkiezingen in de context van covid-19 zo goed en veilig mogelijk te laten verlopen. De regering heeft daarom een ontwerp-koninklijk besluit tot verlenging van de Twv voorgehangen bij de Kamers der Staten-Generaal dat ziet op verlenging tot 1 januari 2022.

Door middel van het voorliggende wetsvoorstel wil de regering, ten behoeve van de eerstvolgende verkiezingen, in de Twv de mogelijkheid opnemen dat onderdelen van de wet, of de wet als geheel, eerder kunnen vervallen. Die eerstvolgende verkiezingen zijn de verkiezingen die – onder voorbehoud van parlementaire goedkeuring van de daarop ziende wetgeving – op 24 november 2021 in diverse gemeenten worden gehouden vanwege een herindeling. Het betreft verkiezingen in verband met:

- toevoeging van de gemeente Beemster aan de gemeente Purmerend;
- samenvoeging van de gemeenten Heerhugowaard en Langedijk tot de nieuwe gemeente Dijk en Waard;
- samenvoeging van de gemeenten Landerd en Uden tot de nieuwe gemeente Maashorst;
- samenvoeging van de gemeenten Boxmeer, Cuijk, Grave, Sint Anthonis en Mill en Sint Hubert tot de nieuwe gemeente Land van Cuijk.

Ook brengt dit wetsvoorstel, op basis van de ervaringen bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezing, enige verbeteringen aan in de werking van de Twv.

2. Inhoud van het wetsvoorstel

Nu de zorgen om de pandemie afnemen en heel veel personen in Nederland zijn gevaccineerd tegen covid-19, vindt de regering dat bij de komende verkiezingen het verkiezingsproces weer zoveel als mogelijk terug kan naar het "oude" normaal. Voor de Tweede Kamerverkiezing van 17 maart 2021 zijn noodgedwongen, vanwege de pandemie, veranderingen doorgevoerd die gevolgen hadden voor de waarborgen waaraan het verkiezingsproces dient te voldoen. In casu betreft dat met name het stemmen per brief en het verhogen van het aantal volmachtstemmen dat een kiezer kan uitbrengen. Nu er kan worden afgeschaald, wil het kabinet als eerste die veranderingen laten vervallen. De ervaringen bij de Tweede Kamerverkiezing laten zien dat op enkele andere onderdelen er verbeteringen mogelijk zijn. Die worden in dit wetsvoorstel meegenomen. De volgende aanpassingen worden voorgesteld:

- De mogelijkheid voor kiesgerechtigden van 70 jaar en ouder om per brief te stemmen, wordt geschrapt.

---

¹ Stb. 2020, 42.

² Stb. 2021, 36.

³ Artikel 30, tweede lid, van de Twv.

⁴ Zie Kamerbrief van 28 mei 2021 van de minister van VWS (https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z09285&did=2021D20527).

- Het maximaal aantal volmachten dat een kiezer kan aannemen, wordt teruggebracht van drie naar twee.
- Vervroegd stemmen op de twee dagen (maandag en dinsdag) vóór de reguliere dag van stemming (woensdag) in een beperkt aantal stemlokalen in de gemeente uit te brengen, blijft bestaan. Wel worden naar aanleiding van de ervaringen bij de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021 enkele aanpassingen voorgesteld.
- De basismaatregelen die gelden voor o.a. stembureauleden en kiezers en zien op de gezondheidscheck, de veilige afstand, hygiëne en persoonlijke beschermingsmiddelen, kunnen buiten toepassing worden verklaard als de ontwikkelingen rond het coronavirus daar aanleiding toe geven.

In het vervolg van deze paragraaf worden de genoemde aanpassingen toegelicht.

2.1 Schrappen briefstemmen

Voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021 is voor kiezers van 70 jaar en ouder de mogelijkheid geïntroduceerd om per brief te stemmen. Deze kiezers waren toentertijd volgens het RIVM generiek kwetsbaar voor het coronavirus. Inmiddels is deze groep kiezers gevaccineerd. Volgens de cijfers van het RIVM is de vaccinatiegraad onder de thuiswonende leeftijdsgroepen vanaf 65 jaar tussen de 73% en 91% voor de eerste vaccinatie en neemt de vaccinatiegraad nog steeds elke week iets toe.⁵ Er is daarom vanuit het oogpunt van de pandemie nu geen noodzaak (meer) dat deze kiezers per brief kunnen stemmen.

Uiteraard kan er een debat worden gevoerd over de vraag of het stemmen per brief, bijvoorbeeld op aanvraag, als een vorm van vervroegd stemmen wenselijk is binnen het verkiezingsproces. De beide Kamers hebben ook gevraagd om een dergelijke gedachtewisseling. Dit debat dient echter gevoerd te worden in het kader van een eventuele wijziging van de Kieswet, en niet in het kader van de Twv, die immers een tijdelijke wet is om in corona-omstandigheden op een veilige manier verkiezingen te kunnen houden, en die de regering wil laten vervallen zodra de ontwikkelingen rondom het coronavirus dat mogelijk maken. Introductie van briefstemmen (op aanvraag) voor alle kiesgerechtigden vraagt een fundamenteel debat over de afweging ten aanzien van de risico's op schending van een aantal waarborgen waar het verkiezingsproces aan dient te voldoen. Het invoeren daarvan brengt een hele nieuwe wijze van stemmen mee en is een zeer majeure verandering van het verkiezingsproces. Als dat wordt overwogen, dient dat gepaard te gaan met een traject van testen (zoals dat ook gebeurt in het kader van de ontwikkeling van een nieuw model stembiljet) en experimenten bij een of meerdere verkiezingen. Pas nadat in de praktijk ervaring is opgedaan met de nieuwe vorm van stemmen, kan een goed overwogen besluit worden genomen over de structurele invoering daarvan.

2.2 Maximumaantal volmachten per kiezer terug naar twee

Het aantal volmachten dat een kiezer mag aannemen, gaat terug naar twee. Tijdens de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021 mocht een kiezer maximaal drie volmachtstemmen uitbrengen, omdat de regering ervan uitging dat, vanwege de coronamaatregelen, de behoefte aan het geven van een volmacht zou toenemen. Gebleken is echter dat in plaats daarvan het aantal per volmacht uitgebrachte stemmen is *gedaald* (van 9,1% bij de Tweede Kamerverkiezing van 2017 naar 8,8% bij de Tweede Kamerverkiezing van 2021). Kennelijk boden de aanvullende mogelijkheden om te stemmen (briefstemmen, vroegstemmen) bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezing voldoende soelaas. Weliswaar wordt de mogelijkheid voor 70-plussers om per brief te stemmen weer geschrapt, maar gelet op de kwetsbaarheid van de volmachtregeling (risico op schending van een aantal waarborgen waaraan het verkiezingsproces moet voldoen), vindt de regering dat onvoldoende reden om de uitbreiding van het maximaal aantal volmachten te handhaven. Ook bij de afgelopen herindelingsverkiezingen in het najaar van 2020 gold een maximum van twee volmachten, en bleek dit in voldoende mate in de behoefte te voorzien.

De mogelijkheid om een volmacht langs elektronische weg aan te vragen (artikel 16, eerste, derde en vierde lid, van de Twv), blijft gehandhaafd.

2.3 Vervroegd stemmen in het stemlokaal handhaven

Voorgesteld wordt om de mogelijkheid van vervroegd stemmen in het stemlokaal op de maandag en dinsdag voorafgaand aan de reguliere dag van de stemming te handhaven. Deze maatregel om het stemmen over enkele dagen te spreiden vindt de regering ook onder de huidige pandemie-omstandigheden nodig om kiezers te kunnen spreiden. Dit maakt de kans op drukte in het stemlokaal kleiner, wat het makkelijker maakt om voldoende afstand te houden.

---

⁵ Zie: <https://www.rivm.nl/covid-19-vaccinatie/cijfers-vaccinatieprogramma>.

Anders dan bij de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021, zal voor de komende herindelingsverkiezingen niet meer worden gecommuniceerd dat het stemmen op maandag en dinsdag vooral bedoeld is voor kiezers die extra kwetsbaar zijn voor covid-19. Het vervroegd stemmen wordt bij de komende verkiezingen een maatregel om kiezers in het algemeen te spreiden. Mocht echter in aanloop naar de herindelingsverkiezingen alsnog een noodzaak ontstaan om vervroegd stemmen zo veel mogelijk te beperken tot kwetsbare kiezers, dan kan daar in de voorlichting rekening mee worden gehouden. Een aanpassing van de regelgeving is daarvoor niet nodig. Op grond van de wet staat de mogelijkheid tot vervroegd stemmen open voor elke kiezer.

Naar aanleiding van de ervaringen tijdens de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021 stelt de regering een aantal aanpassingen voor met betrekking tot het vervroegd stemmen in het stemlokaal:

- *Openingstijden stemlokalen*

Voorgesteld wordt de stemlokalen op de maandag en dinsdag vóór de woensdag (de reguliere dag van stemming) open te stellen van 7:30 tot 18:00 uur. Tijdens de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021 hadden de stemlokalen op de maandag en de dinsdag dezelfde openingstijden als op de woensdag, namelijk van 7:30 tot 21:00 uur. Gemeenten hebben echter geconstateerd dat op de maandag en dinsdag van de avondopenstelling slechts in zeer beperkte mate gebruik is gemaakt. Omdat deze avondopenstelling ook voor de stembureauleden en de gemeentelijke organisatie een grote belasting is (drie lange verkiezingsdagen achter elkaar), wordt voorgesteld om de stemlokalen op de dagen voor vervroegd stemmen open te stellen van 7:30 tot 18:00 uur. Uiteraard blijft de openstelling tot 21:00 uur van kracht op de reguliere dag van stemming (woensdag).

- *Gemeentelijk stembureau telt de vervroegd uitgebrachte stemmen*

De op maandag en dinsdag uitgebrachte stemmen kunnen op woensdag overdag worden geteld. Dit heeft in ruime mate in een behoefte voorzien. Deze stemmen zullen alleen niet langer worden geteld door hetzelfde stembureau als het stembureau waar de stemmen zijn uitgebracht. Dat heeft in de praktijk namelijk tot uitvoeringsproblemen geleid. Het stond in de weg aan de door veel gemeenten gewenste mogelijkheid om de stemmen te laten tellen door één ploeg tellers (die de stemmen tellen van meerdere stembureaus voor vervroegd stemmen), en om ook de bekendmaking van de uitkomsten per stembureau op woensdagavond om 21:00 uur te laten plaatsvinden door een beperkt aantal personen, in plaats van door ten minste een persoon voor elk stembureau.

Voorgesteld wordt daarom de vervroegd uitgebrachte stemmen te laten tellen door een door burgemeester en wethouders in te stellen gemeentelijk stembureau (het *gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen*), naar analogie van de experimenten met centrale stemopneming. De verklaring van authenticiteit in het proces-verbaal van het stembureau (artikel 20, derde lid, van de Twv) komt daarmee ook te vervallen. In plaats daarvan maakt het stembureau voor vervroegd stemmen aan het einde van de stemming een proces-verbaal van de stemming op, waarin het melding maakt van het aantal toegelaten kiezers en eventuele bezwaren van kiezers. De stembiljetten worden op woensdag geteld door het *gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen* op een door burgemeester en wethouders vast te stellen tijdstip. Elke stembus wordt afzonderlijk geteld: de uitgebrachte stemmen op lijst- en kandidaatsniveau zijn dus herleidbaar naar het stembureau waar de stemmen zijn uitgebracht. Het *gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen* bestaat uit ten minste vijf leden; er is geen maximum aan het aantal leden. Burgemeester en wethouders kunnen desgewenst personen die op maandag en/of dinsdag zijn benoemd als lid van een stembureau, ook benoemen als lid van het gemeentelijk stembureau. Het gemeentelijk stembureau kan worden bijgestaan door tellers, aan te wijzen door burgemeester en wethouders. De uitkomst van de telling van de vervoegd uitgebrachte stemmen wordt op woensdag niet voor 21:00 uur bekend gemaakt, om beïnvloeding van de kiezers op woensdag te voorkomen. De voorzitter en ten minste drie andere leden van het gemeentelijk stembureau maken om 21:00 uur de uitkomst van de telling bekend en vermelden eventuele bezwaren/klachten van kiezers in het proces-verbaal.

In gemeenten die meedoen aan het experiment met centrale stemopneming geldt het volgende: het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen telt op woensdag de vervroegd uitgebrachte stemmen zowel op lijst- als op kandidaatsniveau. Stemmen die op maandag en dinsdag zijn uitgebracht blijven dus buiten het experiment. In de experimenteergemeenten stellen burgemeester en wethouders voor de donderdag een tweede gemeentelijk stembureau in, dat alle stemmen telt die op de reguliere dag van stemming (woensdag) zijn uitgebracht. De stembureaus die op woensdag zitting hebben,

tellen de stemmen na 21:00 uur uitsluitend op lijstniveau; het tweede gemeentelijke stembureau telt deze stemmen op de volgende dag op kandidaatsniveau (conform het Tijdelijk experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming). Het tweede gemeentelijk stembureau telt aan het einde van zijn zitting de resultaten van de door het *gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen* uitgevoerde telling op bij zijn eigen resultaten, en berekent zo het gemeentelijke totaal.

- *Stembureaus voor vervroegd stemmen hoeven de ongebruikte stembiljetten niet te verpakken en verzegelen*
Ingevolge artikel N 2, eerste lid, onder d, en tweede lid, van de Kieswet moet een stembureau, na afloop van zijn zitting, de stembiljetten die tijdens de stemming niet zijn gebruikt, verpakken en verzegelen. Voorgesteld wordt om die regel buiten toepassing te laten voor de stembureaus voor vervroegd stemmen. Voor gemeenten is niet goed in te schatten hoeveel kiezers er op maandag en dinsdag zullen gaan stemmen. De huidige regelgeving heeft tot gevolg dat gemeenten noodgedwongen tot ver boven de 100% stembiljetten moeten laten drukken. Dat is een ongewenste verspilling. De in dit wetsvoorstel voorgestelde regel maakt het mogelijk dat de stembureaus op maandag en dinsdag de niet gebruikte stembiljetten apart verpakken en overdragen aan de gemeente. De gemeente kan vervolgens de stembiljetten gebruiken voor de stembureaus die op dinsdag of woensdag zitting houden.

De overige regels voor het vervroegd stemmen blijven ongewijzigd. Zo wordt het minimumaantal in te stellen stemlocaties voor vervroegd stemmen (vastgelegd in artikel 2g, tweede lid, van de Twv) niet aangepast. Het staat gemeenten vrij om meer dan het minimumaantal stemlokalen aan te wijzen. Benadrukt zij dat het openstellen op maandag en dinsdag een extra faciliteit is voor kiezers en dat openstelling op maandag en dinsdag van *alle* stemlokalen die op de reguliere dag van stemming (woensdag) beschikbaar zijn, voor gemeenten onuitvoerbaar is, zowel wat betreft het aantal locaties als wat betreft de bemensing (stembureauleden). Daar komt bij dat het, als de lockdown niet meer geldt, voor gemeenten moeilijker zal worden om geschikte locaties te vinden voor de maandag en dinsdag. Zo zullen sportzalen en horecagelegenheden niet meer beschikbaar zijn (omdat ze regulier in gebruik zijn); ook basisscholen zijn op maandag en dinsdag niet of nauwelijks beschikbaar.

Ook het moment waarop kiezers uiterlijk een vervangende stempas of schriftelijke volmacht kunnen aanvragen, blijft staan op de vrijdag vóór de verkiezing om 17:00 uur. Daarna maakt de burgemeester het register van ongeldige stempassen op, dat op maandagochtend in de stemlokalen voor vervroegd stemmen beschikbaar moet zijn.

2.4 Basismaatregelen m.b.t. gezondheidscheck, hygiëne en persoonlijke bescherming

In artikel 9, eerste tot en met zesde lid, van de Twv staan regels over onder meer een gezondheidscheck die de kiezer in eigen verantwoordelijkheid voorafgaand aan zijn gang naar het stemlokaal moet doen en die burgemeester en wethouders moeten afnemen bij de leden van het stembureau en over het in acht nemen van bij ministeriële regeling voor te schrijven regels met betrekking tot hygiëne (zoals verplichte kuschermen in het stemlokaal en verplichte desinfectie bij binnenkomst en verlaten van het stemlokaal) en persoonlijke beschermingsmiddelen (zoals het dragen van een mondkapje). De wet schrijft deze maatregelen nu deels dwingend voor. De regering hoopt echter dat de omstandigheden met betrekking tot het coronavirus rondom de komende verkiezingen zodanig zijn verbeterd, dat het volgen van (een deel van) die regels niet langer noodzakelijk is. Daarom introduceert het wetsvoorstel in artikel 9, elfde lid, de mogelijkheid om die regels in dat geval bij ministeriële regeling geheel of gedeeltelijk buiten toepassing te verklaren. De betreffende gemeenten dienen zich wel voor te bereiden op de toepasselijkheid van deze regels, maar als de basismaatregelen worden versoepeld, zal die versoepeling waar mogelijk ook gelden voor de verkiezingen. De toegevoegde waarde van het bij ministeriële regeling kunnen afschalen van de gezondheidsmaatregelen ten opzichte van de wijziging van artikel 30, derde lid (op grond waarvan bepalingen dan wel onderdelen daarvan eerder kunnen vervallen) is erin gelegen dat het laten vervallen van een bepaling of onderdeel daarvan niet gemakkelijk kan worden hersteld. Door de gezondheidsmaatregelen bij ministeriële regeling te kunnen afschalen, kan flexibel worden ingespeeld op de ontwikkelingen met betrekking tot de verspreiding van het coronavirus, waarbij de gezondheidsmaatregelen op korte termijn weer van toepassing kunnen worden verklaard als de situatie daartoe noopt.

2.5 Overige regels Twv wijzigen niet

De overige regels in de Twv wijzigen niet. Zo moeten burgemeester en wethouders in plaats van "drie" plaatsvervangende leden van de hoofdstembureaus (artikel E 7, tweede lid, van de

Kieswet), een "voldoend aantal" plaatsvervangende leden benoemen (zoals nu ook is geregeld voor de hoofdstembureaus voor de Tweede Kamerverkiezing; zie artikel 1d van de Twv). Dat verkleint het risico dat de zittingen van het centraal stembureau in gevaar komen als gevolg van het uitvallen van meerdere leden of plaatsvervangende leden (al dan niet vanwege covid-19-omstandigheden).

De termijn voor het afleggen van een ondersteuningsverklaring (artikel 2 van de Twv) blijft gehandhaafd op vier weken voorafgaand aan en op de dag van de kandidaatstelling (tegen twee weken onder de huidige Kieswet). De termijn waarop verzuimen bij de kandidaatstelling kunnen worden hersteld, blijft eindigen op de tweede dag na de zitting ex artikel I 1, eerste lid, van de Kieswet, om 17:00 uur (artikel 2a van de Twv). De zitting van het centraal stembureau ex artikel I 4 van de Kieswet, wordt de volgende dag om 10:00 uur gehouden.

Ook gehandhaafd blijft de mogelijkheid om een stembureau met een beperkte toegang te huisvesten op locaties waar in verband met covid-19-protocollen restricties voor de toegang gelden (zoals verpleeg- of verzorgingshuizen), zodat de bewoners, de personen die worden toegelaten om de bewoners te bezoeken én het personeel zelf hun stem kunnen uitbrengen. De toegang tot de zitting van een stembureau met beperkte toegang kan alleen gedurende de stemming worden beperkt; de stemopneming is altijd openbaar. De Kiesraad heeft in eerdere adviezen⁶ geadviseerd om vanwege de waarborg van transparantie en controleerbaarheid de stembureaus met beperkte toegang niet in de tijdelijke wet op te nemen. De regering benadrukt dat deze mogelijkheid alleen bestaat als de corona-omstandigheden dit nodig maken – en er dus op dat moment toegangsrestricties voor andere kiezers zouden gelden bij een zorginstelling. Het is overigens geen verplichting voor gemeentebesturen om een stembureau met beperkte toegang op een bepaalde locatie aan te wijzen. Wel kunnen indien nodig met deze bevoegdheid gezondheidsrisico's worden beperkt voor kiezers die in een zorginstelling verblijven. Uiteraard blijft ten behoeve van de transparantie en controleerbaarheid de verplichting bestaan om een waarnemer aan te wijzen bij stembureaus met een beperkte toegang (artikel 13 van de Twv), en dient de telling openbaar te zijn voor alle kiezers.

Verder blijft de mogelijkheid bestaan om, indien corona-omstandigheden daartoe nopen, tot een dag voor de stemming een andere dan een eerder aangewezen locatie aan te wijzen voor de zitting van een stembureau (artikel 5 van de Twv). Uiteraard blijft ook de verplichting om dit onverwijld aan de kiezers kenbaar te maken, ook bij de ingang van de oorspronkelijke locatie (tweede lid).

Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid om een stemlokaal aan te wijzen dat uitsluitend geschikt is voor het houden van de stemming, maar dat te klein is om, met inachtneming van de anderhalvemeterregel, een telling te houden. De telling kan in dat geval plaatsvinden op een door burgemeester en wethouders aan te wijzen tellocatie (artikel 6 van de Twv).

Het minimumaantal leden per stembureau blijft staan op vier (artikel 8, eerste lid, van de Twv). Het stembureaulid bij de ingang is gemeenten goed bevallen: dit biedt rust en overzicht. Ook kiezers zijn daar positief over.

De zitting van het hoofdstembureau blijft staan op de maandag na de stemming om 10:00 uur (artikel 23f, eerste lid, van de Twv)⁷. Ook de mogelijkheid om de stemopneming te schorsen vanwege vermoeidheid van de stembureauleden (artikel 17e van de Twv) blijft bestaan. Deze mogelijkheden bieden gemeenten de nodige armslag om de stemopneming zorgvuldig af te ronden, zonder dat de werkzaamheden moeten worden afgeraffeld omdat het hoofdstembureau, conform de huidige Kieswet, al op de tweede dag na de verkiezing zijn openbare zitting moet houden (artikel O 1, eerste lid, van de Kieswet).

De regels voor het kunnen bijwonen van de zittingen van het hoofdstembureau c.q. centraal stembureau in een digitale omgeving blijven ook bestaan. Ook moet het mogelijk zijn om langs digitale weg een bezwaar te kunnen indienen (zie artikel 2d, artikel 23h en artikel 23m van de Twv). Om dit mogelijk te maken, kunnen gemeenten aansluiting zoeken bij de manier waarop raadsvergaderingen via het internet kunnen worden gevolgd en bijgewoond (op grond van de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming). De voorzitter van het centraal stembureau kan ook besluiten om geen fysieke zitting te houden, maar alleen een zitting in een digitale omgeving, die eveneens via een live-verbinding op internet wordt uitgezonden. Zo is verzekerd dat de zitting ook door kan gaan als zo veel (plaatsvervangende) leden in quarantaine moeten dat het quorum van drie leden tijdens een fysieke zitting niet kan worden gehaald. Dit biedt ook ruimte voor het houden van een zitting waarbij de voorzitter en een of meerdere leden van het centraal stembureau fysiek aanwezig zijn, terwijl de overige leden de zitting bijwonen via een digitale omgeving.

⁶ Zie bijv. Kamerstukken II 2020/21, 35590, nr. 3, blg. 949941.

⁷ Dit is dan ook meteen de zitting van het centraal stembureau tot vaststelling van de uitslag (zie art. E 11, vijfde lid, en art. O 3, vierde lid, van de Kieswet).

3. Verhouding met andere regelgeving

De Tijdelijke wet maatregelen covid-19 (hierna: Twm) bevat de maatregelen die in generieke zin – dus los van eventuele verkiezingen – nodig zijn om het coronavirus te bestrijden, waaronder de veilige-afstandsnorm. Deze wet is bij koninklijk besluit verlengd tot 1 september 2021⁸. Het is nu nog niet bekend of het na die datum nog steeds nodig is om maatregelen voor te schrijven ten behoeve van de bestrijding van de covid-19-pandemie, en dus of de Twm na die datum opnieuw zal moeten worden verlengd. Als dat *wel* het geval is, biedt het voorliggende wetsvoorstel, dat de Twv wijzigt, de grondslag voor het nemen van de maatregelen die nodig zijn om de verkiezingen veilig te laten verlopen. Als dat *niet* het geval is, ligt het in de rede dat de regering de Twv, of onderdelen daarvan, eerder laat vervallen. Daarbij zal zij rekening houden met het tijdpad voor de organisatie van de verkiezingen. Als onderdelen van de voorbereiding van de verkiezingen al zo ver zijn dat ze redelijkerwijs niet meer kunnen worden teruggedraaid – dat zal bijvoorbeeld het geval zijn met de vierwekentermijn die geldt voor het afleggen van ondersteuningsverklaringen –, kan de Twv ook op onderdelen buiten werking worden gesteld. Het gewijzigde artikel 30 biedt daarvoor de grondslag.

4. Administratieve en financiële gevolgen

De herindelingsgemeenten zullen ten opzichte van reguliere verkiezingen extra kosten maken voor de voorbereiding van vervroegd stemmen in het stemlokaal op de maandag en dinsdag voorafgaand aan de reguliere dag van stemming. Ook zullen zij mogelijk extra kosten moeten maken in verband met de inachtneming van maatregelen in verband met het coronavirus (zie paragraaf 2.4 van deze toelichting). De gemeenten die het betreft, zullen daarvoor een reële financiële compensatie ontvangen, die zal worden bekostigd door het ministerie van BZK.

5. Inwerkingtreding

De regering streeft ernaar het wetsvoorstel zo snel als mogelijk in werking te laten treden, zodat de in paragraaf 1 genoemde gemeenten daarmee rekening kunnen houden bij de herindelingsverkiezingen van 24 november 2021. Deze gemeenten moeten zo spoedig mogelijk zicht hebben op de wijze waarop zij de verkiezingen moeten voorbereiden. Het is belangrijk dat het wetsvoorstel vóór de dag van kandidaatstelling op 11 oktober 2021 is aanvaard door beide Kamers van de Staten-Generaal. Na 11 oktober 2021 volgen er immers verplichtingen uit de huidige wet die met de voorliggende wijziging uit de Twv worden geschrapt, bijvoorbeeld rond het briefstemmen voor kiezers van 70 jaar en ouder.

6. Consultatie

PM

ARTIKELSGEWIJS DEEL

Artikel I

Onderdeel A (artikel 1, onderdeel f)

Gelet op het schrappen van de optie om per brief te stemmen voor kiezers van 70 jaar en ouder, komt dit artikel te vervallen. Zie voor een nadere toelichting op het schrappen van de mogelijkheid tot briefstemmen paragraaf 2.1 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onderdeel B (artikel 1d)

Ten behoeve van het onderscheid in opschrift tussen artikel 1d en het nieuw voorgestelde artikel 1e wordt het opschrift gewijzigd.

Onderdeel C (Artikel 1e)

In deze bepaling is geregeld dat burgemeester en wethouders voor elk hoofdstembureau niet drie plaatsvervangende leden, maar een voldoende aantal plaatsvervangende leden benoemen. Hiermee wordt aangesloten bij de in artikel E 4, eerste lid, van de Kieswet aan de colleges van

---

⁸ Stb. 2021, 232.

burgemeester en wethouders gegeven opdracht om een voldoende aantal plaatsvervangende leden van stembureaus te benoemen.

Onderdeel D (Artikel 1f)

Ten behoeve van de stemopneming van de stemmen die op maandag en dinsdag zijn uitgebracht bij een stembureau waar vervroegd gestemd kan worden, wordt een gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen opgericht. Dit wordt geregeld in het eerste lid. Zie voor nadere toelichting over de stemopneming door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen paragraaf 2.3 van het algemeen deel van deze toelichting.

In artikel J 6 van de Kieswet wordt de mogelijkheid geboden dat de gemeenteraad bepaalt dat tegelijk met de stemming in het stemlokaal een andere, door de gemeenteraad uitgeschreven, stemming plaatsvindt. Het betreft lokaal uitgeschreven stemmingen, zoals een lokaal raadgevend referendum of een dorpsraadsverkiezing, op basis van gemeentelijke verordeningen. In het tweede lid is verduidelijkt dat de gemeenteraad in deze lokale verordening ook kan bepalen dat het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen taken uitvoert ten behoeve van de door de raad uitgeschreven stemming.

Onderdeel D (Artikel 1g)

Het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen bestaat uit een door het college van burgemeester en wethouders vast te stellen aantal leden. Het heeft ten minste zoveel leden, dat op elke locatie waar werkzaamheden worden uitgevoerd door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen altijd minimaal vijf leden van het gemeentelijk stembureau aanwezig zijn. Het minimumaantal leden van een gemeentelijk stembureau is dus vijf. Vindt de stemopneming van de stembureaus op twee locaties plaats, dan telt het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen minimaal tien leden. Er is geen maximum gesteld aan het aantal personen dat tot gemeentelijk stembureau lid voor vervroegd stemmen kan worden benoemd.

Ingevolge het tweede lid gelden voor de benoeming tot lid van het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen dezelfde voorwaarden als voor de benoeming tot lid van een stembureau.

In het derde lid is geregeld dat het lidmaatschap van het gemeentelijk stembureau eindigt zodra over de toelating van de gekozenen is beslist.

Onderdeel E (Artikel 2c)

Met de wijziging van het eerste lid wordt tot uitdrukking gebracht dat als artikel 9, eerste tot en met het zesde lid, dan wel onderdelen daarvan, bij ministeriële regeling buiten toepassing zijn verklaard, de buiten toepassing verklaarde elementen evenmin van toepassing zijn op de zitting voor de kandidaatstelling.

Onderdeel F (Artikel 2g)

Het eerste lid wordt gewijzigd, waarin de openingstijden van de stembureaus voor vervroegd stemmen zijn geregeld. In plaats van openingstijden van 7:30 uur tot 21:00 uur op maandag en dinsdag, houdt het stembureau voor vervroegd stemmen in het vervolg zitting van 7:30 uur tot 18:00 uur.

De wijziging in het vierde lid regelt dat de stemopneming van de op maandag en dinsdag uitgebrachte stemmen niet wordt uitgevoerd door het stembureau waar de stemmen zijn uitgebracht, maar door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen. Zie voor nadere toelichting over de stemopneming door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen paragraaf 2.3 van het algemeen deel van deze toelichting.

Als gevolg van de wijziging in het derde lid, houden de stembureaus voor vervroegd stemmen niet langer zitting ten behoeve van de stemopneming. Gelet hierop hoeft de burgemeester niet langer de plaats, dag en tijdstip van de stemopneming ter openbare kennis te brengen. In het vijfde lid is dit aangepast.

Onderdelen G en I (Artikelen 3 en 4)

Deze wijzigingen regelen dat de stemmen die zijn uitgebracht in een stemlokaal met een beperkte toegang altijd in het openbaar worden geteld. Dit was al beoogd in de huidige wet, maar in de praktijk bleek onduidelijkheid te bestaan over de interpretatie van de wettekst. Ten behoeve van de gewenste duidelijkheid is dit nu expliciet geregeld.

Onderdelen H en J (Artikelen 3a en 4a)

In lijn met het gewijzigde proces voor de stemopneming voor de stembureaus als bedoeld in artikel 2g, geldt ook voor bijzondere- en mobiele stembureaus die vervroegd zitting houden dat de stemopneming van de op maandag en dinsdag uitgebrachte stemmen wordt uitgevoerd door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen.

Onderdeel K (Artikelen 7b en 7d)

Gelet op het schrappen van de optie om per brief te stemmen voor kiezers van 70 jaar en ouder, komen deze artikelen te vervallen. Zie voor een nadere toelichting op het schrappen van de mogelijkheid tot briefstemmen paragraaf 2.1 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onderdeel L (Artikel 9)

De wijziging van het tiende lid betreft het herstel van een verwijzingsfout.

Met de toevoeging van het elfde lid wordt de bevoegdheid geïntroduceerd voor de minister van BZK om het eerste tot en met het zesde lid bij ministeriële regeling buiten toepassing te verklaren. Daarvoor kan aanleiding bestaan als de situatie rondom het coronavirus zodanig is verbeterd dat het niet langer nodig is om kiezers voordat zij het stemlokaal betreden de vragen uit de gezondheidscheck te laten beantwoorden, om de gezondheidscheck af te nemen bij de leden van het stembureau, de waarnemers en andere personen die het stembureau ten dienste worden gesteld of bijstaan, om maatregelen met betrekking tot de hygiëne en het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen in acht te nemen en om het afstandsvereiste van artikel 58f, eerste lid, van de Wet publieke gezondheid na te leven.

De mogelijkheid om deze artikelliden buiten toepassing te laten is wenselijk om met het oog op de proportionaliteit van de maatregelen snel te kunnen afschalen als de laatste stand van zaken met betrekking tot de (noodzaak van een) gezondheidscheck daartoe aanleiding geeft. Voorzien wordt dat er eerder aanleiding zal bestaan om het eerste en zesde lid geheel of gedeeltelijk buiten toepassing te verklaren, dan dat de gehele tijdelijke wet zal kunnen komen te vervallen.

Voor het afschalen van de gezondheidsmaatregelen door het bij ministeriële regeling buiten toepassing verklaren van het eerste tot en met het zesde lid wordt aangesloten bij de maatregelen zoals die onder de Twm gelden.

Met de toevoeging van het twaalfde lid wordt geregeld dat de gezondheidsmaatregelen voor verkiezingen in Bonaire, Sint Eustatius of Saba, indien dit gedurende de looptijd van de Twv aan de orde zou zijn, kunnen worden afgeschaald, terwijl deze voor de verkiezingen in het Europees deel van Nederland nog steeds gelden. Dit sluit aan bij de mogelijk verschillende epidemiologische situaties in Europees en Caribisch Nederland, waarvoor ook in de Twm differentiatie is voorzien.

Onderdeel M (Paragraaf 6a)

Gelet op het schrappen van de optie om per brief te stemmen voor kiezers van 70 jaar en ouder, komt deze paragraaf te vervallen. Zie voor een nadere toelichting op het schrappen van de mogelijkheid tot briefstemmen paragraaf 2.1 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onderdeel N (Artikel 15)

Artikel 15 maakte het tijdens de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021 mogelijk dat een kiezer drie volmachtstemmen mocht uitbrengen in plaats van twee. Gebleken is echter dat het aantal per volmacht uitgebrachte stemmen is gedaald ten opzichte van de vorige Tweede Kamerverkiezing van 2017. Daaruit wordt afgeleid dat er geen behoefte is aan ruimere mogelijkheden voor het stemmen bij volmacht. Gelet daarop vervalt artikel 15, waardoor het aantal volmachten dat een kiezer mag aannemen teruggaat naar twee. Zie voor een nadere toelichting ook paragraaf 2.2 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onderdeel O (Paragraaf 10b)

Gelet op het schrappen van de optie om per brief te stemmen voor kiezers van 70 jaar en ouder komt deze paragraaf te vervallen. Zie voor een nadere toelichting op het schrappen van de mogelijkheid tot briefstemmen paragraaf 2.1 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onderdeel P (Artikel 18)

Het huidige artikel 18 verklaart het in de artikelen 19 tot en met 23 beschreven proces voor de stemopneming van toepassing op verschillende soorten stembureaus, waaronder een stembureau waar vervroegd gestemd kan worden. Dit wetsvoorstel stelt een nieuw proces voor voor de stemopneming van stemmen die zijn uitgebracht bij stembureaus waar vervroegd gestemd kan worden. Gelet hierop dienen deze artikelen niet langer rechtstreeks van toepassing te zijn op een stembureau voor vervroegd stemmen en vervalt onderdeel d. De specifieke bepalingen voor de stemopneming van de stemmen die zijn uitgebracht bij stembureaus voor vervroegd stemmen worden neergelegd in de artikelen 22a tot en met 22g.

Verder wordt voorgesteld om artikel 23 niet langer rechtstreeks van toepassing te verklaren op de stemopneming van de in de onderdelen a tot en met c bedoelde stembureaus. Aangezien er – als gevolg van het vervallen van onderdeel d – alsnog een aparte grondslag voor de bepalingen nodig zou zijn om bij ministeriële regeling nadere regels te stellen voor de stemopneming bij stembureaus voor vervroegd stemmen, wordt de toepasselijkheid van artikel 23 op alle soorten stembureaus in dat artikel zelf geregeld.

Aangezien stembureaus als bedoeld in de artikelen 3a en 4a tevens stembureaus zijn als bedoeld in respectievelijk artikel J 1, derde lid, en J 4a, eerste lid, van de Kieswet, kan er verwarring ontstaan nu onderdeel d – dat mede betrekking heeft op de artikelen 3a en 4a – komt te vervallen. Om dit te voorkomen, wordt in de onderdelen b en c geëxpliciteerd dat deze onderdelen geen betrekking hebben op bijzondere dan wel mobiele stembureaus ten behoeve van vervroegd stemmen.

Het tweede lid regelt dat de stemopneming door een bijzonder of mobiel stembureau niet verplicht op een andere locatie hoeft plaats te vinden. Hiertoe wordt geregeld dat een deel van het bepaalde in de artikelen 20 tot en met 22 niet van toepassing is. Dit geldt alleen voor situaties dat de stemming niet eerder eindigt dan 21.00 uur. Bij de afgelopen verkiezingen bleek dit tot onpraktische situaties te leiden, aangezien het stembureau de stemopneming strikt genomen niet op de locatie kon uitvoeren waar de stemopneming was afgerond, terwijl dit soms wel gewenst was. Dit betrof een uitwerking van de wet die niet was beoogd.

Onderdeel Q (Artikel 20)

In het eerste lid wordt toegevoegd dat de aantallen geldige stempassen, kiezerspassen en volmachtbewijzen door de voorzitter aan de aanwezige kiezers worden medegedeeld. Deze toevoeging zorgt ervoor dat beter wordt aangesloten bij het proces van openbare stemopneming zoals neergelegd in de Kieswet. Het derde lid wordt opnieuw vastgesteld ten behoeve van het schrappen van de verklaring van authenticiteit.

Onderdeel P (Artikel 21)

Artikel 21 is niet langer rechtstreeks van toepassing op een stembureau waar vervroegd kan worden gestemd. Gelet hierop komt de zinsnede die ziet op stembureaus voor vervroegd stemmen te vervallen.

Onderdeel Q (Artikel 22)

Artikel 22 is niet langer rechtstreeks van toepassing op een stembureau waar vervroegd kan worden gestemd. Gelet hierop komt de in het derde lid neergelegde uitzondering voor stembureaus voor vervroegd stemmen te vervallen.

Onderdeel R (Artikel 22a)

Dit artikel regelt de afronding van de stemming voor een stembureau voor vervroegd stemmen. Het proces voor de stemopneming zoals neergelegd in het tweede en in het zesde lid blijft gelijk aan het huidige proces voor stembureaus voor vervroegd stemmen.

Overeenkomstig artikel 19 verzegelt het stembureau de stembus na afloop van de zitting en wordt de naam van de gemeente en het nummer van het stembureau op de stembus vermeld.

Het derde lid regelt dat een stembureau voor vervroegd stemmen het proces-verbaal van de stemming opmaakt. Hierin worden alle bezwaren en het aantal tot de stemming toegelaten kiezers vermeld en de aantallen geldige stempassen, kiezerspassen en volmachtbewijzen. Door de voorzitter worden de aantallen aan de aanwezige kiezers medegedeeld.

Alle aanwezige leden tekenen het proces-verbaal. Voor het proces-verbaal moet een apart model worden vastgesteld. Het vierde lid bevat hiervoor een grondslag.

Het vijfde lid bepaalt dat artikel N 2 van de Kieswet van toepassing is, met uitzondering van de niet gebruikte stembiljetten. Zo wordt voorkomen dat na de zitting van een stembureau voor vervroegd stemmen onnodig veel stembiljetten ongebruikt blijven, terwijl die ook op de dinsdag en/of de woensdag kunnen worden ingezet. Na het verpakken van de stembescheiden sluit de voorzitter de zitting.

De verzegeling en overdracht van de verkiezingsbescheiden geschiedt op grond van het zesde lid overeenkomstig het bepaalde in artikel 21, eerste, tweede en vierde lid. De (onverpakte) niet gebruikte stembiljetten, die in het vijfde lid zijn uitgezonderd bij het inpakken, worden eveneens aan de burgemeester overgedragen.

Onderdeel R (Artikel 22b)

Het eerste lid regelt dat het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen de stemopneming uitvoert voor de stemmen uitgebracht op maandag en dinsdag bij de stembureaus als bedoeld in artikel 2g, 3a en 4a. Zie voor nadere toelichting op de stemopneming door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen paragraaf 2.3 van het algemeen deel van deze toelichting.

In het tweede lid is geregeld dat burgemeester en wethouders ten behoeve van de zitting van het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen een of meer geschikte locaties aanwijzen. Daarnaast besluiten burgemeester en wethouders op welk tijdstip de zitting van het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen aanvangt. Als voor de stemopneming van de stembureaus twee of meer locaties worden aangewezen, stellen burgemeester en wethouders op grond van het derde lid tevens vast op welke locatie de stemopneming van elk van de stembureaus plaatsvindt. Het vierde lid bepaalt dat de burgemeester de aanwijzing van een of meer locaties, het tijdstip waarop de stemopneming aanvangt en, indien van toepassing, de locatie waar de stemopneming van elk stembureau plaatsvindt ten minste veertien dagen voor de dag van de stemming ter openbare kennis brengt.

Onderdeel R (Artikel 22c)

In dit artikel wordt vastgelegd hoe het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen kan handelen en besluiten bij de stemopneming, indien die op twee of meer locaties plaatsvindt. De besluitvorming door de aanwezige leden van het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen geschiedt namens het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen. Als er een even aantal leden aanwezig is en de stemmen staken, is de stem van de (plaatsvervangend) voorzitter doorslaggevend.

Onderdeel R (Artikel 22d)

Het eerste lid regelt dat enkele bepalingen uit de Kieswet met betrekking tot het handhaven van de orde in het stemlokaal van overeenkomstige toepassing zijn op de locatie waar het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen de stemopneming uitvoert. In tegenstelling tot de artikelen in de Kieswet komt de bevoegdheid tot het uitvoeren van de handelingen bedoeld in deze artikelen niet te liggen bij de voorzitter (van het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen) maar bij het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen (als geheel).

Het tweede lid verklaart de in artikel 5 gegeven mogelijkheid om in verband met coronagerelateerde omstandigheden de locatie van de zitting van een stembureau te wijzigen, van overeenkomstige toepassing op het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen.

Het derde lid regelt dat alle voorschriften die in verband met het coronavirus gelden voor de locatie waar een stembureau taken verricht, ook gelden voor de locatie of locaties waar het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen taken verricht. Dit betekent onder andere dat de in de ruimte aanwezige personen zich moeten houden aan de geldende maatregelen met betrekking tot de hygiëne en het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

Onderdeel R (Artikel 22e)

Het eerste lid regelt dat voor elk stembureau de stembescheiden afzonderlijk worden geteld. Er moet worden voorkomen dat de stembescheiden van de verschillende stembureaus met elkaar vermengen, zodat inzichtelijk is welke stemmen waar zijn uitgebracht en vast is te stellen waar zich eventuele onjuistheden hebben voorgedaan.

Op grond van het tweede lid draagt de burgemeester er zorg voor dat alle bescheiden tijdig worden overgebracht naar de plaats waar het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen de stemopneming aanvangt.

De afwijking uit het derde lid maakt mogelijk dat de ongebruikte stembiljetten van de stembureaus voor vervroegd stemmen, nadat ze aan de burgemeester zijn overgedragen, alsnog gebruikt kunnen worden op de dag voor of de dag van de stemming (afhankelijk of ze over zijn van de stemming op maandag of dinsdag).

Het vierde lid bepaalt dat enkele bepalingen uit de Kieswet van overeenkomstige toepassing zijn op de stemopneming door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen. In aanvulling daarop is geregeld dat, in lijn met artikel 22c, eerste lid, het uitvoeren van bepaalde handelingen niet bij de voorzitter ligt, maar bij het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen als geheel.

Het is mogelijk dat het stembureau bij de stemopneming een verschil vaststelt tussen het aantal tot de stemming toegelaten kiezers en het aantal uitgebrachte stemmen. In dat geval is het stembureau ingevolge het vijfde lid bevoegd de pakken als bedoeld in artikel N 2 van de Kieswet te openen teneinde de stempassen, kiezerspassen en volmachtbewijzen opnieuw op te nemen.

De stemopneming vindt plaats op de dag van de stemming. Het zesde lid bepaalt dat het tijdstip wordt vastgesteld door burgemeester en wethouders. De uitslag van de telling mag niet bekend worden gemaakt voor 21.00 uur. De voorzitter en ten minste drie leden zijn hierbij aanwezig.

Onderdeel R (Artikel 22f)

Van de zitting van het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal wordt door alle aanwezige leden getekend. Voor het proces-verbaal moet een apart model worden vastgesteld. Het vierde lid bevat hiervoor een grondslag.

Onderdeel R (Artikel 22g)

Het eerste lid regelt dat de verkiezingsbescheiden na de stemopneming door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen worden overgebracht naar de burgemeester. Dit gebeurt door ten minste twee leden. Het tweede lid regelt dat het proces-verbaal wordt gevoegd bij de processen-verbaal van de stembureaus waar niet vervroegd is gestemd en die de burgemeester heeft binnengekregen op grond van artikel N 11 van de Kieswet. De stemmen die zijn geteld door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen lopen vanaf dat punt weer mee in het 'standaard' proces van de uitslagvaststelling.

Onderdeel S (Artikel 23)

Deze wijziging regelt dat de grondslag die artikel 23 biedt om bij ministeriële regeling nadere regels te kunnen stellen van toepassing is op de stemopneming van zowel de in artikel 18 genoemde stembureaus als de stembureaus voor vervroegd stemmen waarvan de stemopening door het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen wordt uitgevoerd. Voorts wordt een grondslag toegevoegd om nadere regels te kunnen stellen voor de niet gebruikte stembiljetten, gelet op de uitzondering die wordt opgenomen in artikel 22a, vijfde lid.

Onderdeel T (Artikelen 23c tot en met 23e)

Gelet op het schrappen van de optie om per brief te stemmen voor kiezers van 70 jaar en ouder, komen deze artikelen te vervallen. Zie voor een nadere toelichting op het schrappen van de mogelijkheid tot briefstemmen paragraaf 2.1 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onderdeel U (Artikel 23g)

Met de wijziging van het eerste lid wordt tot uitdrukking gebracht dat als artikel 9, eerste tot en met het zesde lid, dan wel onderdelen daarvan, bij ministeriële regeling buiten toepassing zijn verklaard, de buiten toepassing verklaarde elementen evenmin van toepassing zijn op de zitting van het hoofdstembureau.

Onderdeel V (Artikel 23l)

Met de wijziging van het eerste lid wordt tot uitdrukking gebracht dat als artikel 9, eerste tot en met het zesde lid, dan wel onderdelen daarvan, bij ministeriële regeling buiten toepassing zijn verklaard, de buiten toepassing verklaarde elementen evenmin van toepassing zijn op de zitting voor de uitslagvaststelling.

Onderdeel W (Artikel 24)

De artikelen 7b, 7d, 11a tot en met 11i, 17d, 23c tot en met 23e komen in dit wetsvoorstel te vervallen. Voorts komt artikel 15 te vervallen. Gelet hierop hoeven deze artikelen niet langer uitgezonderd te worden van de toepassing in Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Onderdeel X (Artikel 26a)

Vindt er in een gemeente een experiment met centrale stemopneming plaats, dan heeft dit geen invloed op de stemopneming van de stemmen die op maandag en dinsdag zijn uitgebracht door het gemeentelijk stembureau. Het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen voert de stemopneming uit zoals in dit wetsvoorstel is voorgeschreven. Het enige verschil is dat, ingevolge het tweede lid, het proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen niet wordt overgebracht aan de burgemeester, maar aan het gemeentelijk stembureau (dat wil zeggen: het gemeentelijk stembureau dat ingevolge het Tijdelijk experimentenbesluit daags na de verkiezing de stemmen telt die op woensdag in de stemlokalen zijn uitgebracht). Het gemeentelijk stembureau heeft dit nodig om de uitkomsten op gemeentelijk niveau vast te kunnen stellen, zoals hem in artikel 38 van het Tijdelijk experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming is opgedragen. Daartoe kan het niet eerder overgaan, dan nadat het het proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau voor vervroegd stemmen heeft ontvangen.

Onderdeel Y (Artikel 27)

Gelet op de vernummering in artikel 22 wordt deze verwijzing aangepast.

Onderdeel Z (Artikel 30)

Met de wijziging van het derde lid wordt het mogelijk gemaakt om bepalingen van de Twv of onderdelen daarvan eerder te laten vervallen dan de gehele Twv vervalt. Dit is wenselijk, om met het oog op de proportionaliteit van de verschillende maatregelen flexibel in te kunnen spelen op de ontwikkelingen rond het coronavirus.

Artikel II

Gelet op de spoedeisendheid van deze wet wordt in deze bepaling geregeld dat deze wet in werking treedt op de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren